

Nr 237.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisutjämningsavgifter m. m.; given Stockholms slott den 29 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Axel Gjöres.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Gjöres, fråga om förlängning av bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter jämte vissa andra i samband därmed stående spörsmål.

Med bifall till därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 255/1945 gjord hemställan bemyndigade riksdagen i skrivelse den 23 maj 1945 (nr 287) Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad som anförts i propositionen samt i bevillningsutskottets av riksdagen godkända betänkande nr 41, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövades föreligga, meddela föreskrifter om uttagande för tiden till och med den 30 juni 1946 av prisutjämningsavgift.

I nyssnämnda proposition anfördes bl. a., att om en del hemmamarknadspriser komme att ligga under de priser, som bjödes på skilda marknader i utlandet, risker i vissa fall uppstode för en av exportutvecklingen betingad stegring av de priser, som gällde på den svenska hemmamarkna-

den. På viktiga punkter kunde inflytandet från exportprisutvecklingen vara i hög grad ägnat att försvåra den inhemska prisstabiliseringen. Denna stabilisering behövde då stödjas genom särskilda prisutjämningsavgifter vid exporten. Sådana avgifter skulle behöva utgå endast i de fall, då de priser, till vilka exporten skedde, skulle öva ett stegrande inflytande på den inhemska prisnivån, och uttagas blott med de belopp, som vore nödvändiga för att nå det åsyftade resultatet. Så snart spänningen mellan exportpriserna och hemmaprisnivån icke längre hotade att utlösa sådana prisstegringar inom landet, som kunde beräknas försvåra den allmänna prisstabiliseringen, borde avgifterna helt bortfalla. För att garantier skulle vinnas för en enhetlig tillämpning och för att nödvändiga åtgärder skulle bli möjliga även i de fall, där överenskommelser icke kunde nås, vore det dock önskvärt att Kungl. Maj:t erhöle befogenhet att uttaga prisutjämningsavgifter efter angivna normer. En sådan befogenhet borde icke utnyttjas annat än efter förhandlingar genom priskontrollnämnden med berörda parter. Jämväl handelskommissionen torde regelbundet böra höras i ifrågavarande ärenden.

Bevillningsutskottet betonade i sitt betänkande, att avgifterna, vilka icke skulle kunna uttagas med retroaktiv verkan med avseende å försäljningar grundade å äldre avtal, vore av tillfällig karaktär, samt underströk vikten av att tvång tillgrepes endast där så befunnas vara nödvändigt. Utskottet framhöll därjämte, att vid övervägande av lämpligheten att uttaga prisutjämningsavgifter i varje särskilt fall jämväl andra synpunkter än de rent prispolitiska, bl. a. handelspolitiska synpunkter, borde vinna beaktande, att systemet med prisutjämningsavgifter icke finge försvåra eller fördröja en återgång till normala handelspolitiska metoder samt att vid fastställandet av prisutjämningsavgifter i möjligaste mån borde tillses, att de svenska exportörerna därigenom icke komme i sämre läge än vare sig utländska konkurrenter på exportmarknaden eller företagen i jämförlig ställning på den inhemska marknaden.

Med stöd av riksdagens nu omförmälda bemyndigande utfärdade Kungl. Maj:t den 25 maj 1945 två författningar, nämligen dels förordning om prisutjämningsavgift (nr 256), dels ock kungörelse angående prisutjämningsavgift å vissa trävaror (nr 257). Förordningen, som gäller allenast till och med den 30 juni 1946, innehåller allmänna bestämmelser om prisutjämningsavgift, föreskrifter om debitering, uppbörd och redovisning av dylika avgifter samt vissa straff- och processrättsliga stadganden. I kungörelsen stadgas bl. a., att prisutjämningsavgift skall erläggas vid utförsel ur riket av de i kungörelsen upptagna varorna — olika slag av sågade trävaror av inhemska furu eller gran — samt att avgiften skall utgå med ett belopp av 8 kronor 50 öre per m³ fast mått av utförd vara.

Enligt en mellan statens bränslekommission och de av samma kommission auktoriserade uppköparna av props träffad överenskommelse, vilken

godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut den 8 mars 1946, utgår prisutjämningsavgift därjämte numera vid export av props. Avgiften utgör vid ett exportpris — fob med avdrag av kontraktsenliga kostnader till agent för provision, delcredere och eventuellt diskonto — av 30 kronor per m³t 1 krona 50 öre per m³t. Understiger exportpriset 30 kronor per m³t, minskas avgiften med det belopp, varmed priset understiger 30 kronor. Uppgår exportpriset till belopp överstigande 30 kronor men ej 33 kronor per m³t, skall prisutjämningsavgiften ökas med halva det belopp, varmed priset överstiger 30 kronor per m³t. Om exportpriset överstiger 33 kronor per m³t, skall beträffande överskjutande belopp särskild överenskommelse träffas.

Prisutjämningsavgifterna inlevereras till statskontoret och tillföras en särskild diversemedelsfond för prisutjämningsavgifter. Till fonden har intill den 1 mars 1946 influtit sammanlagt i runt tal 16 625 000 kronor.

Beträffande användningen av influtna prisutjämningsavgifter uttalades i propositionen nr 255/1945, att avgifterna icke borde inflyta till den allmänna budgeten utan fonderas för att användas för sådana gemensamma ändamål, som lämpligen borde tillgodoses av intäkter av detta slag. I vissa fall kunde det vara lämpligt, att avgifterna disponerades för prisreduktioner på återuppbyggnadsleveranser eller för avskrivningar på återuppbyggnadskrediter. I andra fall syntes en reduktion av vissa importpriser kunna ifrågakomma. I åter andra fall — exempelvis för träindustriens del — syntes i första hand böra övervägas att disponera medlen för allmänna åtgärder i syfte att bibehålla eller förkovra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar.

Den inom jordbruksdepartementet verksamma *Norrlandskommittén* har i skrivelse den 11 oktober 1945 framlagt vissa förslag rörande dispositionen av intäkterna av prisutjämningsavgifterna. Kommittén, som utgår från att prisutjämningsavgifterna under budgetåret 1945/46 komma att uppgå till sammanlagt omkring 20 miljoner kronor, framhåller till en början följande principiella synpunkter:

Intäkterna av prisutjämningsavgifterna synas böra företrädesvis användas för utgifter av engångskaraktär. Med dessa medel böra sålunda i princip ej bestridas fortlöpande utgift i annan mån än genom avsättning till särskild fond, vars avkastning användes för dylika ändamål. Då avgifterna ej tillkommit av statsfinansiella skäl, böra de vidare icke disponeras för utgifter, som eljest skolat bestridas med statsmedel. Det bör å andra sidan eftersträvas, att avgiftsmedlen ej heller utnyttjas för ändamål, som det ankommer på enskild intressent inom skogsnäringen att bekosta, i varje fall icke utan att motprestation kräves för eventuellt bidrag. Principen för avgiftsmedlens användning torde böra vara, att därmed böra tillgodoses ändamål, som äro av betydelse ur skogsnäringens synpunkt och som det eljest ankommer på intressenterna — samtliga eller en större grupp — inom denna näring att gemensamt bekosta.

Enligt vad nyss framhållits hänföra sig inflytande prisutjämningsavgifter till stor del till export från norrländska sågverk. Likaledes torde rå-

varan till de exporterade produkterna huvudsakligen härröra från skogar i Norrland. På grund härav håller norrlandskommittén före, att intäkterna av prisutjämningsavgifterna böra användas till ändamål, som äro av betydelse ur norrländska synpunkter.

Kommittén övergår härefter till att närmare diskutera de olika ändamål, vartill ifrågavarande medel lämpligen borde användas. Efter överläggningar med representanter för olika i trävaruindustrien och skogsbruket intresserade parter har kommittén stannat vid ett förslag, innebärande att av intäkterna av prisutjämningsavgifterna under budgetåret 1945/46 10 miljoner kronor skulle användas till forskningsändamål, 4 miljoner kronor till sociala ändamål samt vad därefter återstode, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, till återuppbyggnad av skogsbeståndet.

Vad först angår *forskningsändamålen* anser kommittén, att bidrag bör utgå till såväl skogs- som träforskning samt till såväl institutioner som enskild forskningsverksamhet. I fråga om skogsforskningen framhåller kommittén särskilt den verksamhet, som utövas av föreningen för växtförädling av skogsträd, samt föreslår, att ett årsbelopp, ungefär motsvarande avkastningen å 4 miljoner kronor, skall utgå till den av föreningen bedrivna verksamheten eller, i fall föreningen skulle bli föremål för omorganisation, till motsvarande ändamål. Bland andra forskningsändamål omnämner kommittén forskning rörande möjlighet att utnyttja småvirket, utvidgad forskning på tjärområdet — varvid eventuellt kostnaderna för en professur för sistnämnda forskningsområde skulle bestridas — samt forskning rörande rationalisering av metoderna inom skogsarbetet. För förvaltningen av de medel, som komme att anslås till forskningsändamål, borde tillsättas en särskild styrelse, vilken borde ha att sörja för kapitalets placering på räntebärande sätt samt bestämma angående dispositionen av medlen, i den mån ej sådan fråga borde underställas Kungl. Maj:ts avgörande.

Vidkommande de *sociala ändamål*, till vilka bidrag ur prisutjämningsintäkterna borde utgå, föreslår kommittén, att ett belopp av 1,5 miljoner kronor skulle tilldelas sågverksindustriens nybildade erkända arbetslöshetskassa för att möjliggöra höjning av dels understödsrätten under månaderna december—april från 24 till 30 dagar, dels ock dagunderstödet från 3 kronor 50 öre till 4 kronor, bortsett från av riksdagen beviljat kristillägg. Vidare föreslår kommittén, att 2,5 miljoner kronor skulle reserveras för att kunna användas dels till kapitaltillskott till en erkänd arbetslöshetskassa, som enligt föreliggande planer torde komma att inrättas för skogsarbetarna, dels ock till bidragsverksamhet för förbättring av skogsarbetarnas och närstående arbetargrupper bostadsförhållanden.

Beträffande slutligen *förbättringen av skogsbeståndet* framhåller kommittén, att det i vårt land i stor omfattning funnes kala eller dåligt bevuxna skogsmarker. I den mån reproduktionsplikt föreläge enligt gällande

skogsvårdslag, vore det icke möjligt för ägaren att erhålla eljest utgående statsbidrag till erforderliga skogsvårdande åtgärder, detta även om ägaren tidigare föranstaltat om sådana åtgärder men resultatet härav uteblivit eller det eljest av särskilda skäl tedde sig mindre tilltalande att kräva reproduktionspliktens fullgörande helt på ägarens bekostnad. Kommittén funne intäkter av prisutjämningsavgifterna böra få utnyttjas till sådana skogsvårdsåtgärder, som här avsetts. Det torde böra ankomma på skogsstyrelsen att utforma närmare förslag i detta hänseende.

Över Norrlandskommitténs förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, skogsstyrelsen, domänstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, landsorganisationen i Sverige, Svenska trävaruexportföreningen, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund. I dessa yttranden har kommitténs principiella inställning till frågan om medlens disposition i allmänhet vunnit anslutning. *Landsorganisationen* framhåller härvid lämpligheten av att garantier i någon form skapas för att medlen icke utnyttjas endast för en reduktion av enskilda företags och bolags egna utgifter för och bidrag till motsvarande ändamål. *Skogsägareföreningarnas riksförbund* framhåller att avgifterna principiellt borde komma till sådan användning, att praktiskt taget alla skogsägare, oavsett vilken ägarekategori de tillhörde, på ett eller annat sätt finge nytta därav. I princip avstyrkande uttala sig allenast *fullmäktige i riksbanken*, vilka göra gällande, att något beslut om användning av ifrågavarande medel icke borde fattas i nuvarande läge utan att det, bl. a. av handelspolitiska skäl, syntes lämpligt att avvakta en tidpunkt, då pris- och avsättningsförhållandena i Sverige och utlandet kunde säkrare överblickas än vad som för närvarande vore möjligt.

Vidkommande de särskilda detaljerna i Norrlandskommitténs förslag framföras i vissa yttranden avvikande synpunkter. Man synes i allmänhet vara ense om att en viss del av ifrågavarande medel skall användas för forskningsändamål. I några yttranden göres gällande, att större belopp än vad kommittén föreslagit borde gå till forskningen. *Domänstyrelsen* framhåller sålunda att intäkterna i så ringa grad som möjligt borde splittas på ett flertal olika ändamål och att de i främsta rummet borde komma skogs- och träforskningen till godo. *Trävaruexportföreningen* framhåller, att skogens förmåga att bidra till folkförsörjningen vore i högsta grad beroende av ett framgångsrikt bedrivande av forskningen på områden som vore skogsindustrien närstående, samt föreslår, att 15 miljoner kronor av intäkterna av prisutjämningsavgifterna skulle disponeras för forskning på det skogligen och skogsindustriella området. *Skogsägareförbundet* anser forskningens totala andel av intäkterna böra ökas till 14 miljoner kronor. *Skogsägareföreningarnas riksförbund* finner även sakliga skäl tala för någon höjning av beloppet.

Beträffande det belopp, som enligt Norrlandskommitténs förslag skulle

avsättas till förmån för föreningen för växtförädling av skogsträd, finner *statskontoret* det icke lämpligt att ett så förhållandevis stort belopp på förhand reserveras för ett bestämt avgränsat ändamål, och påyrkar, att av de medel, som kunde bliva anvisade för forskningsändamål, en gemensam fond skulle bildas med enhetliga bestämmelser för bidragsverksamheten. *Domänstyrelsen* däremot anser det föreslagna beloppet till föreningen böra höjas. Liknande yrkanden framföras av *skogsägareförbundet* och *skogsägareföreningarnas riksförbund*, vilka anse, att föreningen, utöver den föreslagna driftsfonden å 4 miljoner kronor, borde erhålla ett belopp av omkring 500 000 kronor för utförande av nödvändiga byggnadsarbeten m. m.

I fråga om förslaget om förvaltningen av de till forskningsändamål avsatta medlen gör *statskontoret* gällande, att särskild styrelse ej vore erforderlig utan att fondens förvaltning borde läggas under statskontoret. Bestämmanderätten i fråga om dispositionen av medlen borde handhas av Kungl. Maj:t. Övriga uppgifter torde lämpligen kunna besörjas gemensamt av styrelserna för statens skogsforskningsinstitut och svenska träforskningsinstitutet eller eventuellt av ett av dessa styrelser för ändamålet särskilt bildat utskott. — I övriga yttranden, där uttalanden i frågan förekomma, tillstyrkes i princip kommitténs förslag i denna del.

Användningen av ifrågavarande medel till de av kommittén föreslagna *sociala ändamålen* avstyrkes helt av *trävaruexportföreningen* och *skogsägareförbundet*. *Domänstyrelsen* och *skogsägareföreningarnas riksförbund* äro tveksamma, om förslaget härutinnan står i överensstämmelse med de allmänna principerna för medlens användning, men säga sig dock icke vilja motsätta sig förslaget. Trävaruexportföreningen anför som motivering för sitt avstyrkande:

I fråga om medlens användning till anslag till arbetarnas, — vare sig det gäller industri- eller skogsarbetarnas — arbetslöshetskassor kan föreningen icke dela kommitténs mening. Helt allmänt torde kunna sägas att det även ur social synpunkt torde vara riktigare att anslå medel för ändamål, som avse att förebygga arbetslöshet, vilket anslag till forskning avser att göra, än att använda dessa medel till ersättning vid inträdande arbetslöshet. Anslag till arbetslöshetskassor torde icke kunna hänföras till de i propositionen angivna ändamål, nämligen åtgärder i syfte att bibehålla och förkovra skogsnäringsens produktionsförsättningar. Ej heller torde detta ändamål för medlens användning, huru behjärtansvärt det än är, överensstämma med de principer för medlens användning, som kommittén, enligt vad ovan sagts, uttalat och till vilket uttalande föreningen givit sin anslutning. Det torde kunna ifrågasättas, om icke ett anslag till här berörda ändamål har karaktären av lönetillskott till arbetarna, för vilket ändamål medlen näppeligen kunna anses hava varit avsedda att användas. Föreningen kan sålunda icke tillstyrka bifall till kommitténs förslag i detta hänseende.

Landsorganisationen finner däremot, att den del som enligt kommitténs förslag skulle avsättas till vederbörande arbetsorganisationers arbetslöshetskassor skulle bliva oproportionerligt liten.

Förslaget att avsätta medel för bidrag till skogsarbetarnas bostadsförhållanden avstyrkes av *skogsstyrelsen*, *domänstyrelsen* och *trävaruexportför-
eningen*, medan *skogsägareförbundet* är tveksamt, om förslaget härom är förenligt med statsmakternas direktiv. Domänstyrelsen framhåller därvid, att frågan om åtgärder till förevarande ändamål vore föremål för utredning och torde komma att prövas i annan ordning samt att styrelsen icke funne befogat att, innan så skett, reservera några medel för dylikt ändamål, så mycket mindre som utgifterna för ändamålet knappast kunde vara av engångskaraktär. *Trävaruexportför-
eningen* framför liknande synpunkter samt tillägger, att då det nu ankomme på skogsägarna själva att utan bidrag från annat håll sörja för lämpliga skogshärbärgen anslag av avgiftsmedel för detta ändamål skulle komma den enskilde skogsägaren till godo, vilket icke vore i överensstämmelse med kommitténs uttalade allmänna uppfattning om medelsanvändningen.

Frågan om användning av nu ifrågavarande medel till *återuppbyggnad av skogsbeståndet* är i yttrandena föremål för olika meningar. *Skogsstyrelsen* framhåller nödvändigheten av att så stor del som möjligt av prisutjämningsintäkterna anvisas till åtgärder, som äro särskilt ägnade att förbättra skogsproduktionen, och gör gällande, att denna förbättringsverksamhet, för vilken ett program erfordrades, torde böra genomföras på kortast möjliga tid, så framt statsmakterna ej ansåge det önskvärt, att medelsreservationen skedde i konjunkturutjämnande syfte. Som motivering anför skogsstyrelsen bl. a.

Det föreligger ett mycket omfattande behov av olika slags skogliga förbättringsarbeten, trots den betydande verksamhet för höjande av skogsproduktionen, som sedan länge pågått. Bland de förekommande, mest elementära bristerna kan nämnas, att väldiga arealer för skogsbörd lämplig mark alltjämt ligga kala eller äro bevuxna med synnerligen bristfälliga bestånd, som ej i skälighet utnyttja markens virkesproducerande förmåga. Kalmarksarealen å enskilda skogar i riket har sålunda, mycket approximativt, uppskattats till cirka 1 miljon hektar och arealen utpräglade skräpskogar, d. v. s. marker med i skogligt hänseende klart undermåliga bestånd, till närmare 0,5 miljoner hektar; uppgifterna anses som minimisiffror. Ur folkförsörjningens synpunkt är det av största betydelse att dessa marker snarast möjligt sättas i ett tillfredsställande produktivt skick. Till vinnande härav krävas skogsodlings- och andra återväxtbefrämjande arbeten.

Genom särskilda medelsbeviljningar understöder det allmänna frivilliga återväxtföretag å den icke enligt gällande lag reproduktionspliktiga delen av de ovan omnämnda markerna, vilka således produktivgöras efter hand som statsanslag ställas till förfogande för ändamålet. I övriga fall, där alltså reproduktionsplikt föreligger och statsbidrag ej kan erhållas, torde emellertid i icke ringa utsträckning och av orsaker, som norrlandskommittén berört, erforderliga skogsvårdsåtgärder ej komma att inom rimlig tid utföras. Det kan nämligen icke sällan, på grund av att åtgärderna synas betungande för vederbörande markägare, te sig mindre tilltalande att kräva återväxtskyldighetens effektiva fullgörande helt på ägarens bekostnad. Enligt skogsstyrelsens mening är det en i alla avseenden maktpåliggande

och trängande uppgift, som bör ligga användningen av prisutjämningsavgifterna synnerligen nära, att underlätta iståndsättandet av senast åsyftade marker. Uppgiftens storleksordning låter sig icke mera exakt angivas. Emellertid torde man kunna utgå från att enbart av de, grovt räknat, cirka 400 000 hektar enskilda marker i behov av mera fullständiga skogsodlingsåtgärder, vilka äro belagda med reproduktionsplikt, en mycket stor del tillhör sistnämnda kategori. Markerna befinna sig i skilda landsdelar och äro fördelade på olika skogsägargrupper.

Norrlandskommitténs förslag i denna del tillstyrkes jämväl av *skogsägareförbundet* och *skogsägareföreningarnas riksförbund*. *Trävaruexportföreningen* anser visserligen tvekan kunna råda om, huruvida avgiftsmedlen skola kunna anvisas till skogsvårdande och skogsproducerande ändamål, men vill dock föreslå att lämplig del av medlen anvisas till dessa ändamål.

Domänstyrelsen däremot avstyrker helt förslaget i denna del. Styrelsen framhåller därvid, att förevarande behov torde ha beaktats av statsmakterna genom bestämmelser om statsbidrag för åtgärder av detta slag och anvisande av statsanslag i enlighet härmed. Att vid sidan av dessa anslag anlita inflytande prisutjämningsavgifter till i stort sett samma ändamål kunde styrelsen icke finna lämpligt och ej heller förenligt med de riktlinjer, som borde gälla för medlens användning. I de fall, som kommittén särskilt berört, skulle enligt styrelsens uppfattning medlen komma till användning för ändamål, som det ankomme på enskild intressent att bekosta. Om det likväl befundes befogat och nödvändigt att bidrag i sådana fall utgäves, borde detta möjliggöras genom ändrade direktiv för de ordinarie statsbidragens användning.

Slutligen kan i detta sammanhang nämnas, att *domänstyrelsen* i sitt yttrande — under framhållande av det antagliga i att för ändamål, som nu icke kunde förutses, behov av medel till skogsnäringsens främjande komme att uppstå — föreslagit, att av de 20 miljoner kronor, som nu beräknades inflyta av prisutjämningsavgifter, viss del, förslagsvis 10 procent, reserverades för dylika behov, vartill också borde läggas de medel, som kunde komma att inflyta utöver 20 miljoner kronor. *Skogsägareföreningarnas riksförbund* anser bidrag ur prisutjämningsintäkterna böra kunna utgå jämväl till upplysande och rådgivande verksamhet i rent tekniska frågor på hithörande område, exempelvis verkets aptering, tillredning, virkesvärd o. s. v.

Anspråk på bidrag ur intäkterna av prisutjämningsavgifterna ha framställts även från andra håll. En sådan framställning har redan av Kungl. Maj:t bifallits, i det att Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945 efter framställning av Svenska trähuskommittén, medgivit, att av ifrågasvarande medel högst 50 000 kronor må användas till bestridande av kostnaderna för inspelning av en film, belysande den svenska trähusindustrin. Därutöver föreligga framställningar *dels* från skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län, som anhåller om bidrag med 500 000 kronor för fortsatt bedri-

vande av redan påbörjat skogligt växtförädlingsarbete, främst anläggande av ett arboretum vid skogsvårdsstyrelsens egendom Kratte masugn i Torsåkers socken, dels ock från Svenska sågverksindustriarbetareförbundets avdelning nr 165 Munksund, som hemställer om bidrag med 50 000 kronor för byggandet av en folkpark i Munksund. Slutligen har Nederkalix kommun hos Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva aktiebolaget Statens skogsindustrier att för vissa allmänna ändamål inom kommunen, bland andra uppförande av erforderliga byggnader för en yrkesskola samt utförande av vatten och avloppsledningsanläggning för vissa delar av kommunen, disponera ett belopp av intill 2 miljoner kronor av erlagda eller påförda prisutjämningsavgifter. Som skäl för denna begäran framhåller kommunen, att nyssnämnda bolag komme att få bära en oproportionerligt stor andel av prisutjämningsavgifternas totalsumma — säkerligen mellan $\frac{1}{5}$ och $\frac{1}{6}$ av avgifterna — samt att fara föreläge för att bolaget på grund härav vore ur stånd att i samma utsträckning som eljest skulle ha varit fallet lämna bidrag till angivna allmänna ändamål.

I samband med spørsmålet om fortsatt uttagande av prisutjämningsavgifter å exporten av trävaror ha vissa andra spørsmål rörande reglering av priserna och handeln inom trävarumarknaden blivit aktuella. Jag anser mig därför här böra något beröra nu gällande bestämmelser på detta område.

Med stöd av bemyndiganden, som Kungl. Maj:t jämlikt 3 § prisregleringslagen den 30 juni 1942 lämnat statens priskontrollnämnd, har nämnden meddelat bestämmelser om normalpriser dels å sågtimmer, dels ock å sågade och hyvlade trävaror. Normalpriser å massaved och props ha på uppdrag av Kungl. Maj:t fastställts av bränslekommissionen i samråd med priskontrollnämnden. Genom kungörelse den 18 juli 1942 (nr 722, ändrad 624/1945) angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt m. m., har såsom komplettering till nyss berörda prisreglerande åtgärder föreskrivits, att förvärv av skogsavverkningsrätt mot vederlag må — med vissa undantag — ske endast efter särskilt tillstånd av bränslekommissionen eller å dess vägnar.

Beslag föreligger enligt kungörelse den 20 april 1945 (nr 138) å massaved och props.

Enligt kungörelse den 30 januari 1942 (nr 32) angående viss reglering av handeln med virke får virke, som avverkats men icke försågats eller på annat sätt förädlats, inköpas endast efter därtill av bränslekommissionen eller å dess vägnar meddelat tillstånd. Föreskriften gäller dock icke stockar av gran med en diameter vid toppändan, mätt inom bark, av minst 20 cm, ej heller beträffande stockar av furu med en diameter vid toppändan, mätt på nyss angivet sätt, av minst 15 cm.

Hithörande varor omfattas av det jämlikt kungörelsen den 21 mars 1941

(nr 168) meddelade allmänna exportförbudet och få alltså icke utföras till utrikes ort utan exportlicens av statens handelskommission.

Frågan om bibehållandet av normalpriserna på rundvirke och kontrollen å upplåtelseerna av skogsavverkningsrätt har under senare tid vid åtskilliga tillfällen varit föremål för debatt. Interpellation i saken framställdes vid nästlidna höstriksdag i andra kammaren av herr Jonsson i Skedsbygd och besvarades av mig vid kammarens sammanträde den 20 december 1945, varvid jag såsom min mening uttalade, att någon ändring i nuvarande förhållanden tills vidare icke skulle äga rum. Vissa framställningar om borttagande av normalpriserna å rundvirke och kontrollen å upplåtelser av skogsavverkningsrätt ha av Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1945 lämnats utan åtgärd. Frågan har emellertid tagits upp på nytt vid 1946 års riksdag genom i riksdagens båda kamrar väckta, likalydande motioner (I: 26 och II: 24). Motionerna ha remitterats till jordbruksutskottet, som ännu icke tagit ställning till desamma.

Departements-
chefen.

De förhållanden, som föregående år föranledde, att Kungl. Maj:t erhöi riksdagens bemyndigande att då så ur prisstabiliseringssynpunkt befanns påkallat pålägga exporten av viss eller vissa varor en särskild avgift, prisutjämningsavgift, föreligga alltjämt. Spänningen mellan den internationella prisnivån och hemmamarknadspriserna i Sverige har under den tid som därefter förflutit visat en alltmera markerad tendens till ökning. Samtidigt har knappheten på vissa varor och den utländska efterfrågan på dessa inom landet skärpt risken för att de höga internationella priserna skola återverka på den inhemska prissättningen. Dessa tendenser ha med särskild styrka framträtt på trävarumarknaden, där även prisutjämningsavgifter införts. Avgifterna i fråga ha emellertid icke kunnat eliminera den dragning uppåt på den inhemska prisnivån, som de högre priser, vilka kunnat erhållas på exportmarknaden, utövat.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden torde fortsatt bemyndigande böra lämnas Kungl. Maj:t, förslagsvis för budgetåret 1946/47, att meddela föreskrift om uttagande av prisutjämningsavgift. Ehuru bemyndigandet hittills endast använts beträffande vissa sågade och hyvlade trävaror samt props, är det icke uteslutet att på andra områden liknande situationer kunna komma att uppstå. Bemyndigandet torde därför alltjämt böra vara av generell natur.

Beträffande de allmänna riktlinjerna för prisutjämningsavgifternas beräknande och uttagande torde hittills gällande principer alltjämt böra tillämpas. Följande synpunkter torde dock böra framhållas. Prisutjämningsavgiften bör i princip motsvara skillnaden mellan å ena sidan exportpriset på varan och å andra sidan det inom landet gällande priset med tillägg för eventuella särskilda kostnader för exporten. Innan avgiften fastställs, bör alltså exportprisnivån vara känd. Därav följer, att hinder icke bör före-

ligga att i vissa fall uttaga prisutjämningsavgift även vid export grundad på avtal, som slutits före avgiftens fastställande. — Avgiften bör givetvis anpassas så, att exportföretagen icke komma i sämre läge än företag i jämförlig ställning på den inhemska marknaden. — Angeläget är vidare, att innan prisutjämningsavgift fastställes berörda parter erhålla tillfälle att framföra sina synpunkter. I vissa fall, då tidsnöd föreligger, kan det emellertid bliva nödvändigt att fastställa prisutjämningsavgift utan dylika överläggningar.

I detta sammanhang torde det vara lämpligt att beröra vissa spörsmål, som ha särskilt avseende å trävaruområdet. På trävarumarknaden är situationen för närvarande den, att en begränsning av trävaruexporten är nödvändig för att hemmamarknadens behov skola bliva säkerställda. Av olika skäl kan dock denna begränsning icke göras så omfattande, att hemmamarknadens krav bliva helt tillgodosedda. Visserligen torde avverkningarna innevarande vinter bliva högre än under den föregående men på grund av att lagren av sågade trävaror i år äro väsentligt lägre än vid motsvarande tidpunkt föregående år kommer dock tillgången på trävaror under det kommande försörjningsåret att bliva mindre än under det nu avslutade. Samtidigt har till följd av den omfattande investeringsverksamheten den inhemska efterfrågan på trävaror ökat. Även med iakttagande av den största sparsamhet i virkesförbrukningen vid olika arbeten torde det för närvarande knappast vara möjligt att nedbringa den inhemska trävaruförbrukningen mera väsentligt under fjolårets nivå. I rådande läge vågar man icke räkna med att mer än 400 000 standards trävaror skola kunna frigöras för export under 1946.

För att en lämplig avvägning mellan trävaruexporten och konsumtionen av trävaror på hemmamarknaden skall kunna genomföras, erfordras att de statliga myndigheterna kunna utöva kontroll av trävarumarknaden och vid behov ingripa reglerande i densamma. Detta är motiverat även av andra skäl. Även om genom t. ex. större återhållsamhet vid beviljande av byggnadstillstånd den inhemska konsumtionen kan tvingas att något så när motsvara tillgången på trävaror inom landet, måste dock knapphet på trävaror alltjämt i viss mån befaras komma att föreligga. Detta kan förväntas taga sig uttryck bl. a. i lokala bristsituationer. Inom folkhushållningsdepartementet har därför — under samråd med bränslekommissionen och pris-kontrollnämnden — under senaste tiden varit under övervägande att å trävarumarknaden vidtaga vissa regleringsåtgärder, avseende såväl exporten som den inhemska marknaden. Regleringens närmare utformning måste bliva beroende på omständigheterna, och möjlighet måste stå öppen att vid förefallande behov jämka regleringsåtgärderna eller komplettera desamma. Såvitt nu kan bedömas, torde regleringen komma att i sina huvuddrag te sig på följande sätt. Jag anser mig böra utgå från att prisregleringen å såg-timmer av furu och gran m. m. samt i anslutning därtill meddelade pridföre-

skrifter angående upplåtelser av skogsavverkningsrätter böra upphöra, då erfarenheten har visat, att det i nuvarande situation möter stora svårigheter att upprätthålla kontrollen av bestämmelsernas efterlevnad. Däremot böra normalpriserna å sågade och hyvlade varor bestå och göras så effektiva som möjligt. För att trygga trävaruförsörjningen och i praktiken möjliggöra upprätthållandet av sistnämnda normalpriser även under de försvårade förhållanden, som uppkomma genom att priskontrollen i tidigare led släppes, torde med stöd av allmänna förfogandelagen, vilken enligt riksdagens beslut gäller till och med den 30 juni 1947, beslag böra läggas förutom å rundvirke av furu och gran även å sågade och hyvlade trävaror samt med stöd därav viss marknadsreglering beträffande dessa varor genomföras. Regleringen torde böra handhavas av bränslekommissionen med biträde av kristidsstyrelsernas bränslekontor. Den sammanlagda kvantiteten av de trävaror av ifrågavarande slag, som under året få exporteras, bör fastställas av Kungl. Maj:t. Det bör ankomma på bränslekommissionen under medverkan av representanter för industrin och handeln att fördela denna kvantitet på de olika sågverken. Export till visst land bör få ske först sedan under bränslekommissionens medverkan avtal träffats om den trävarukvantitet, som från Sverige får exporteras till landet i fråga, samt om priser, leveransbestämmelser m. m. Skyldighet bör föreligga för sågverk och eventuellt även för trävaruhandlare att avgiva regelbundna rapporter till regleringsorganet om försäljningar för att sätta detta i tillfälle att följa desamma.

Vad slutligen angår användningen av prisutjämningsavgifterna må följande anföras. Beträffande de avgifter, som influtit eller komma att inflyta under innevarande budgetår, har 1945 års riksdag givit vissa direktiv. Norrlandskommittén har efter överläggningar med representanter för olika i skogsnäringen intresserade parter dragit upp vissa riktlinjer för dispositionen av berörda medel, innebärande att av desamma ett belopp av 10 miljoner kronor skulle användas till forskningsändamål, 4 miljoner kronor till sociala ändamål och återstoden till återuppbyggnad av skogsbeståndet. Mot förslaget ha i de yttranden, som avgivits över detsamma, vissa anmärkningar framställts. I stort sett anser jag förslaget böra godkännas. I likhet med vad som anförts i vissa yttranden synas dock de medel, som böra disponeras för forskningsändamål, böra något ökas, förslagsvis till 11 miljoner kronor. Medlen torde i enlighet med Norrlandskommitténs förslag böra avsättas till en fond, som förvaltas av en särskild styrelse och disponeras enligt riktlinjer, som fastställas av Kungl. Maj:t. Till sociala ändamål böra enligt Norrlandskommittén avsättas sammanlagt 4 miljoner kronor. Jag vill för min del förorda, att härför reserveras 5 miljoner kronor. Fördelningen av detta belopp på olika ifrågakommande ändamål bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Återstoden av prisutjämningsavgifterna för innevarande budgetår torde tillsvidare böra fonderas för att disponeras tillsammans med de medel, som komma att inflyta efter den 1 juli 1946.

Vad angår användningen av de prisutjämningsavgifter, som inflyta under budgetåret 1946/47 bör till en början anmärkas, att då prisutjämningsavgifterna sannolikt torde komma att undergå en icke oväsentlig höjning, intäkterna torde komma att bli avsevärda. Några närmare riktlinjer för medlens användning torde icke nu böra uppdragas. Det torde vara tillräckligt att uttala, att medlen böra disponeras med beaktande av medlens ursprung och särskilda karaktär. En mera utformad plan för användningen torde böra underställas riksdagen. Hinder bör dock ej föreligga för Kungl. Maj:t att redan innan detta skett, om så skulle visa sig påkallat för att undvika en eljest ofrånkomlig höjning av priserna å sågade trävaror, använda en större eller mindre del av avgiftsmedlen för utbetalande av prisutjämningsbidrag å trävaror. Även för andra clearinganordningar av prispolitiskt angelägen natur torde medlen, om så prövas nödvändigt, kunna få komma till användning.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1947 att, med iakttagande av vad i det föregående anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt

att godkänna vad jag föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.
